TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. liepos 16 d.*

Byloje C-428/07

dėl *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court)* (Jungtinė Karalystė) 2006 m. liepos 21 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. rugsėjo 14 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

The Queen, prašoma:

Mark Horvath

prieš

Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs,

* Proceso kalba: anglų.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ir T. von Danwitz, teisėjai J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, U. Lõhmus (pranešėjas), A. Arabadjiev ir C. Toader,

generalinė advokatė V. Trstenjak,
posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. lapkričio 26 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Mark Horvath, atstovaujamo baristerio M. Sheridan ir solisitoriaus R. Barke bei advokato solisitoriaus A. Stanič,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos C. Gibbs ir I. Rao, padedamų *QC* Lord Davidson of Glen Clova ir *QC* D. Wyatt,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma,

— Airijos, atstovaujamos *BL* N. Travers,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos K. Banks ir F. Erlbacher,

susipažinęs su 2009 m. vasario 3 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001 (OL L 270, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 40 t., p. 269), 5 straipsnio ir IV priedo išaiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant M. Horvath ir *Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs* (Aplinkos, maisto ir kaimo reikalų ministras, toliau – *Secretary of State*) ginčą dėl Anglijos teritorijai skirto teisės akto, apibrėžiančio minimalius geros agrarinės ir aplinkosauginės būklės (toliau – GAAB) reikalavimus, numatytus Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnyje ir IV priede.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Reglamentas Nr. 1782/2003 buvo priimtas EB 36, EB 37 straipsnių ir EB 299 straipsnio 2 dalies pagrindu.

4 Remiantis šio reglamento pirma konstatuojamąja dalimi, reikėtų nustatyti bendras tiesioginių išmokų mokėjimo pagal įvairias bendroje žemės ūkio politikoje numatytas pajamų rėmimo schemas sąlygas.

5 Remiantis Reglamento Nr. 1782/2003 1 straipsniu, šis reglamentas, be kita ko, nustato bendrąsias taisykles, reglamentuojančias tiesiogines išmokas pagal pajamų rėmimo schemas, numatytas bendroje žemės ūkio politikoje, kurias finansuoja Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) Garantijų skyrius, bei ūkininkų pajamų rėmimą (bendrosios išmokos schema, toliau – BIS).

6 Reglamento Nr. 1782/2003 2 straipsnio d punkte tiesioginė išmoka apibrėžiama kaip tiesiogiai ūkininkams mokama išmoka pagal vieną iš pajamų rėmimo schemų, išdėstytų šio reglamento I priede. BIS yra įtraukta į minėtą priedą.

7 Reglamento Nr. 1782/2003 II dalyje yra 1 skyrius, pavadintas „Kompleksinis paramos susiejimas“ ir susidedantis iš 3–9 straipsnių. Šio reglamento 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „ūkininkas, gaunantis tiesiogines išmokas, laikosi teisės aktų nustatytų valdymo reikalavimų, išvardytų III priede, pagal tame priede nustatytą grafiką ir išlaiko GAAB, nustatytą pagal 5 straipsnį“.

8 Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 4 straipsnio 1 dalį III priede nurodyti teisės aktų nustatyti valdymo reikalavimai įdiegiami Bendrijos teisės aktais įvairiose srityse, įskaitant aplinką.

9 Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnio „Gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad būtų išlaikoma žemės ūkio paskirties žemės, pirmiausia žemės, kuri nebenaudojama gamybos tikslais, gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė. Valstybės narės nacionaliniu ar regioniniu lygiu nustato būtiniausius reikalavimus, keliamus gerai agrarinei ir aplinkosauginei būklei, paremtus IV priede išdėstyta sistema, atsižvelgdamos į konkrečias atitinkamų teritorijų charakteristikas, įskaitant dirvos ir klimato sąlygas, egzistuojančias ūkininkavimo sistemas, žemėnaudą, sėjomainą, ūkininkavimo veiklą ir ūkių struktūrą. Tai nepažeidžia standartų, reglamentuojančių gero ūkininkavimo praktiką, taikomą pagal Reglamentą (EB) Nr. 1257/1999, ir agrarinės aplinkosaugos priemonių, kurių taikymas viršija gero ūkininkavimo praktikos orientacinį lygį.“

10 Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 6 straipsnį, jei dėl konkrečiam ūkininkui tiesiogiai priskiriamo veikimo ar neveikimo nesilaikoma GAAB ar kitų šio reglamento 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų reikalavimų, bendras tiesioginių išmokų, kurios turi būti skiriamos tais kalendoriniais metais, kuriais nustatomas toks reikalavimų nesilaikymas, dydis sumažinamas arba panaikinamas.

11 Reglamento Nr. 1782/2003 IV priedas „5 straipsnyje nurodyta gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė“ suformuluotas taip:

Problema	Standartai
Dirvos erozija: Apsaugoti dirvą atitinkamomis priemonėmis	— Minimali dirvožemio danga — Minimalus žemės naudojimas, atsižvelgiant į konkrečiai teritorijai būdingas sąlygas — Išlaikytos terasos
Dirvos organinės medžiagos: Atitinkama praktika išlaikyti dirvos organinių medžiagų koncentracijas	— Sėjomainos standartai, kur taikytini — Ariamųjų ražienų naudojimas
Dirvos struktūra: Išlaikyti dirvos struktūrą atitinkamomis priemonėmis	— Tinkamų žemės ūkio mašinų naudojimas
Minimalus naudojimo lygis: Užtikrinti minimalų naudojimo lygį ir išvengti buveinių savybių pablogėjimo	— Minimalus gyvulių tankumas ir (arba) atitinkamas režimas — Daugiamečių ganyklų apsauga — Kraštovaizdžio požymių išsaugojimas — Nepageidaujamos augalijos skverbimosi į žemės ūkio paskirties žemę išvengimas

Nacionalinės teisės aktai

12 1998 m. Jungtinės Karalystės parlamentas priėmė teisės aktus, numatančius kompetencijos tam tikrose srityse perdavimą (angl. k. *devolution*) Škotijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje. Atitinkamose srityse Jungtinės Karalystės vyriausybė iš esmės išsaugojo kompetenciją tik Anglijoje. Tiek pagal minėtus teisės aktus, tiek pagal *Devolution Memorandum of Understanding*, kuris politinių ketinimų pareiškimo forma juos papildo, regionų valdžios institucijos savo atitinkamos kompetencijos srityse privalo vykdyti įsipareigojimus pagal Bendrijos teisę ir negali veikti priešingai šiai teisei ar priimti jai prieštaraujančių teisės aktų. Pagal teisės aktus dėl minėto

kompetencijos perdavimo Jungtinės Karalystės vyriausybė turi likutinius įgaliojimus įsikišti, kai tai yra būtina šių įsipareigojimų vykdymui užtikrinti.

13 Bendra žemės ūkio politika apskritai ir konkretus Reglamento Nr. 1782/2003 įgyvendinimas priklauso perduotoms kompetencijos sritims ir todėl už jį atsakinga kiekvieno regiono administracija.

14 Siekdami vykdyti Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnio reikalavimus, *Secretary of State*, veikdamas tik Anglijos atžvilgiu, ir kiekvieno regiono administracija priėmė atskirus reglamentus, įtvirtinančius kiek skirtingus minimalius GAAB reikalavimus.

15 Anglijai taikomos taisyklės yra įtvirtintos 2004 m. Reglamente dėl bendrosios išmokos ir paramos schemų pagal Bendrą žemės ūkio politiką (kompleksinis paramos susiejimas) (*The Common Agricultural Policy Single Payment and Support Schemes (Cross Compliance) (England) Regulations 2004*, SI 2004/3196 (toliau – Anglijos reglamentas). GAAB standartai apibrėžiami Anglijos reglamento priede (*Schedule*), kurio 26–29 punktuose, pavadintuose „Kelio servitutai“ (toliau – pagrindinėje byloje ginčijamos nuostatos), numatyta:

„26. Ūkininkui draudžiama:

a) be teisėto įgaliojimo ar pateisinamos priežasties ardyti matomo pėsčiųjų tako, tako galvijams varyti ar bet kurio kito matomo viešojo kelio, susidedančio iš ar apimančio transporto priemonėms skirtą važiuojamąją dalį, išskyrus asfaltuotą važiuojamąją dalį, paviršių taip, kad jis pasidarytų netinkamas įgyvendinti viešąją teisę naudotis keliu ar taku; arba

b) be teisėto įgaliojimo ar pateisinamos priežasties tyčia trukdyti laisvam eismui matomu viešuoju keliu.

27. Ūkininkas privalo užtikrinti bet kurių lipynių, vartų ar panašios konstrukcijos matomame pėsčiųjų take ar take galvijams varyti, išskyrus konstrukcijas, kurioms taikoma 1980 m. Viešųjų kelių įstatymo (*Highways Act 1980*) 146 straipsnio 5 dalis, saugumą ir tokią techninę būklę, kuri leistų išvengti nepagrįstų pėsčiųjų tako ar tako galvijams varyti naudotojų teisių ribojimų.

28. 1) Jei ūkininkas suardė matomo pėsčiųjų tako ar tako galvijams varyti (išskyrus taką lauko pakraštyje) paviršių, kaip leidžiama pagal 1980 m. Viešųjų kelių įstatymo 134 straipsnį, jis privalo per šio įstatymo 134 straipsnio 7 dalyje nustatytą atitinkamą terminą ar per remiantis šio įstatymo 134 straipsnio 8 dalimi prailgintą terminą:

a) atkurti bent minimalų pėsčiųjų tako ar tako galvijams varyti paviršiaus plotį, kad jis tiktų įgyvendinti teisę naudotis keliu ar taku; ir

b) pažymėti pėsčiųjų tako ar tako galvijams varyti vietą ir bent minimalų jo plotį taip, kad jie būtų aiškūs žmonėms, norintiems naudotis taku.

2) Šiame straipsnyje viešojo kelio „minimalus plotis“ turi analogišką reikšmę kaip ir 1980 m. Viešųjų kelių įstatymo 12A priede.

29. Šio priedo 26, 27 ir 28 punktuose sąvokos „takas galvijams varyti“, „važiuojamoji dalis“, „takas lauko pakraštyje“, „pėsčiųjų takas“ ir „asfaltuota važiuojamoji dalis“ turi analogišką reikšmę kaip ir 1980 m. Viešųjų kelių įstatymo 329 straipsnio 1 dalyje; sąvoka „viešasis kelias“ turi analogišką reikšmę kaip ir 1980 m. Viešųjų kelių įstatymo 328 straipsnyje; sąvoka „matomas“ reiškia, kad kelias yra matomas juo einančiam ar jojančiam normalaus regėjimo žmogui.“

16 Nei Škotijos, nei Velso, nei Šiaurės Airijos regiono valdžios institucijų priimtose GAAB standartus apibrėžiančiose taisyklėse nėra reikalavimų, analogiškų įtvirtintiems pagrindinėje byloje ginčijamose nuostatose.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

17 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad M. Horvath yra Anglijos ūkininkas, turintis teises į išmokas pagal BIS. Jo žemei nustatyti kelio (tako) servitutai, numatyti pagrindinėje byloje ginčijamose nuostatose.

18 Šis ūkininkas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareiškė ieškinį dėl minėtų nuostatų teisėtumo priežiūros (judicial review). Jis teigia, pirma, kad Secretary of State neturėjo teisės priskirti viešąją teisę naudotis keliais (takais) reglamentuojančių nuostatų prie minimalių GAAB reikalavimų, kurių nesilaikymas pagal Reglamento Nr. 1782/2003 6 straipsnį gali lemti išmokų pagal BIS sumažinimą. Antra, ieškovas pagrindinėje byloje mano, kad šių nuostatų įtraukimas į Anglijos reglamentą, jei jokios panašios nuostatos nebuvo įtvirtintos Škotijos Velso ir Šiaurės Airijos reglamentuose, yra diskriminacija, lemianti pagrindinėje byloje ginčijamų nuostatų negaliojimą.

19 *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court)* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui du klausimus, atitinkamai susijusius su šiomis dviem jo nagrinėjamoje byloje iškilusiomis problemomis. Dėl antrojo klausimo *Secretary of State* pateikė apeliacinį skundą *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)*, kuris šį skundą atmetė. Atmetus šį skundą *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court)* pateikė Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Jei valstybė narė įtvirtino kompetencijos perdavimo regionų valdžios institucijoms sistemą, kurioje centrinėms valdžios institucijoms palikti įgaliojimai veikti visoje valstybės narės teritorijoje užtikrinant šios valstybės įsipareigojimų pagal Bendrijos teisę ir konkrečiu atveju pagal (Reglamentą Nr. 1782/2003) vykdymą:

1) Ar valstybė narė gali į (Reglamento Nr. 1782/2003) 5 straipsnyje ir IV priede apibrėžtus (GAAB standartus) įtraukti reikalavimus dėl matomų viešųjų kelių servitutų priežiūros?

2) Jei valstybės narės vidaus konstitucinės nuostatos suteikia regionų valdžios institucijoms įgaliojimus leisti teisės aktus įvairioms šios valstybės narės sudedamosioms dalims, ar dėl to, kad sudedamosiose dalyse taikomi skirtingi (GAAB) standartai pagal (Reglamento Nr. 1782/2003) 5 straipsnį ir IV priedą, gali kilti neleistina diskriminacija?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

20 Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar valstybė narė gali į Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnyje ir IV priede numatytus GAAB standartus įtraukti reikalavimus dėl matomų kelių, kuriems nustatyti viešojo naudojimosi servitutai, priežiūros.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

21 Ieškovas pagrindinėje byloje siūlo atsakyti į šį klausimą neigiamai. Jis mano, kad nuoroda Reglamento Nr. 1782/2003 pirmoje konstatuojamojoje dalyje į bendras tiesioginių išmokų mokėjimo pagal įvairias bendroje žemės ūkio politikoje numatytas rėmimo schemas sąlygas reiškia, kad šioje srityje turi egzistuoti visuma pagrindinių taisyklių, skirtų integruoti pagrindinius standartus, be kita ko, GAAB srityje, kurie turi būti iš esmės vienodi visiems ūkininkams visoje Europos bendrijos teritorijoje. Minimalūs reikalavimai GAAB srityje, būtini gauti tiesiogines metines išmokas ir numatyti to paties reglamento 5 straipsnyje, turi būti apriboti tuo, kas griežtai būtina, ir valstybės narės negali teisėtai nustatyti papildomų sąlygų vienoje ar keliose savo teritorijos dalyse. Taigi pagrindinėje byloje ginčijamų nuostatų negalima laikyti minimaliais reikalavimais, nes jos užkrauna ūkininkams papildomą sunkią naštą.

22 Anot M. Horvath, net padarius prielaidą, kad pagrindinėje byloje ginčijamas nuostatas galima laikyti įtvirtinančiomis aplinkosaugos reikalavimus, jos vis tiek nebūtų reikalavimai GAAB srityje. Kadangi Reglamento Nr. 1782/2003 teisinis pagrindas yra žemės ūkiui skirti EB sutarties straipsniai, su aplinkosauga susijusi GAAB sudedamoji dalis turi būti suprantama ne kaip išimtinai aplinkosaugos normas numatanti atskiroji nuostata, bet, atvirkščiai, kaip numatanti tik žemės ūkio sričiai svarbias normas.

Remiantis šio reglamento 4 straipsnio 1 dalimi, tik Bendrijos institucijos turi galią nustatyti taisykles dėl su teisėmis į BIS susijusių aplinkos reikalavimų, įtvirtintų minėto reglamento III priede. Ieškovas pagrindinėje byloje taip pat teigia, kad pagrindinėje byloje ginčijamos nuostatos yra agrarinės aplinkosaugos priemonės, kurių taikymas viršija gero ūkininkavimo praktikos orientacinį lygį ir kurios dėl to nepatenka į GAAB, remiantis to paties reglamento 5 straipsnio 1 dalies antrojo sakinio paskutine dalimi.

23 Galiausiai, jo nuomone, kelių, kuriems nustatyti servitutai, kaip antai numatyti pagrindinėje byloje ginčijamose nuostatose, negalima pripažinti kraštovaizdžio požymiais Reglamento Nr. 1782/2003 IV priedo prasme, nes jiems trūksta materialumo ir pastovumo dėl to, kad nors juos būtina atstatyti, ūkininkai vis dėlto gali juos teisėtai sunaikinti per kiekvieną sėjos ciklą. Be to, kelių apsunkinimas tokiais servitutais nepadeda išvengti buveinių savybių pablogėjimo minėto priedo prasme.

24 Jungtinės Karalystės vyriausybė ir Europos Bendrijų Komisija teigia, kad minėtus kelius galima laikyti kraštovaizdžio požymiais, todėl jų priežiūra gali būti vienas iš minimalių GAAB reikalavimų, numatytų Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnyje.

Teisingumo Teismo atsakymas

25 Pirmiausia reikėtų pabrėžti, kad iš paties Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnio 1 dalies teksto išplaukia, jog pareiga užtikrinti, kad būtų išlaikoma žemės ūkio paskirties žemės gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė, tenka valstybėms narėms. Šiuo tikslu jos nacionaliniu ar regioniniu lygiu nustato būtiniausius reikalavimus, „paremtus IV priede išdėstyta sistema“, atsižvelgdamos į konkrečias atitinkamų teritorijų charakteristikas.

26 Nors valstybės narės, nustatydamos šiuos reikalavimus, privalo laikytis minėto priedo, vartojant bendras sąvokas ir žodžius jame vis dėlto joms paliekama tam tikra diskrecija sukonkretinti minėtus reikalavimus.

27 Be to, iš pačių žodžių „gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė“ išplaukia, kad valstybės narės gali įtvirtinti GAAB aplinkosaugos tikslais.

28 Šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad Reglamento Nr. 1782/2003 teisinis pagrindas, be kita ko, yra EB 36 ir EB 37 straipsniai, įtraukti į Sutarties trečiosios dalies II antraštinę dalį „Žemės ūkis“, o ne tos pačios Sutarties dalies XIX antraštinės dalies „Aplinka“ straipsniai.

29 Iš tikrųjų tiek, kiek į aplinkos apsaugos, kuri yra vienas pagrindinių Bendrijos tikslų, reikalavimus pagal EB 6 straipsnį turi „būti atsižvelgiama nustatant ir įgyvendinant Bendrijos politikos ir veiklos kryptis“, tokia apsauga turi būti laikoma ir bendros žemės ūkio politikos tikslu. Taigi remdamasis EB 36 ir EB 37 straipsniais Bendrijos teisės aktų leidėjas gali nuspręsti skatinti aplinkos apsaugą (pagal analogiją žr. 2007 m. spalio 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Tarybą*, C-440/05, Rink. p. I-9097, 60 punktą). Tad tokiai apsaugai skirtos priemonės, kurių imamasi Bendrijos teisės aktu, priimtu EB 36 ir EB 37 straipsnių pagrindu, neribojamos tik žemės ūkio tikslų siekiančiomis priemonėmis.

30 Kita vertus, tai, kad pagal Reglamento Nr. 1782/2003 4 straipsnio 1 dalį teisės aktų nustatyti valdymo reikalavimai įdiegiami Bendrijos teisės aktais aplinkos srityje, visiškai nereiškia, kad minimalūs GAAB reikalavimai, nustatyti valstybių narių pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 dalį, negali taip pat priklausyti aplinkos sričiai.

31 Be to, iš Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnio 1 dalies antrojo sakinio matyti, kad valstybių narių minimalių GAAB reikalavimų nustatymas neturi jokios reikšmės šių priemonių pripažinimui ar nepripažinimui agrarinės aplinkosaugos priemonėmis.

32 Iš to, kas pasakyta, išplaukia, kad pareiga prižiūrėti matomus kelius, kuriems nustatyti viešojo naudojimosi servitutai, kaip antai numatyta pagrindinėje byloje ginčijamose nuostatose, net jeigu ja nesiekiama jokio su žemės ūkiu susijusio tikslo, bet ji turi aplinkosauginį pobūdį, gali būti minimalus GAAB reikalavimas, jeigu ji patenka į Reglamento Nr. 1782/2003 IV priede įtvirtintą sistemą.

33 Dėl šios priežasties reikia išnagrinėti, ar tokie keliai, kaip mano Jungtinės Karalystės vyriausybė ir Komisija, gali būti kraštovaizdžio požymiai, kurių priežiūra numatyta tarp Reglamento Nr. 1782/2003 IV priede įtvirtintų normų.

34 Kadangi „kraštovaizdžio požymių“ sąvoka nėra apibrėžta Reglamente Nr. 1782/2003, ją reikia aiškinti, kaip siūlė generalinė advokatė savo išvados 62 punkte, remiantis jos įprasta reikšme ir kontekstu, kuriame ji bendrai vartojama.

35 Be to, iš nusistovėjusios teismų praktikos išplaukia, jog būtinybė Bendrijos teisės nuostatas aiškinti vienodai neleidžia, kad, esant abejonių, viena nuostatos teksto versijų būtų nagrinėjama atskirai; ją reikalaujama aiškinti ir taikyti atsižvelgiant į kitas oficialias kalbines versijas (1998 m. birželio 17 d. Sprendimo *Mecklenburg*, C-321/96, Rink. p. I-3809, 29 punktas ir 2009 m. sausio 29 d. Sprendimo *Consiglio Nazionale degli Ingegneri*, C-311/06, dar nepaskelbto rinkinyje, 53 punktas). Taigi Reglamento Nr. 1782/2003 versijoje prancūzų kalba esanti sąvoka „particularités topographiques“ (kraštovaizdžio ypatumai) turi būti lyginama, pavyzdžiui, su žodžiais „landscape features“ (kraštovaizdžio bruožai), vartojamais šio reglamento versijoje anglų kalba.

36 Tokiomis sąlygomis niekas neprieštarauja tam, kad keliai, kuriems nustatyti viešojo naudojimosi servitutai, kaip antai numatyti pagrindinėje byloje ginčijamose nuostatose, būtų priskirti kraštovaizdžio požymiams, nes minėtose nuostatose minimi tik matomi keliai.

37 Taip yra juo labiau dėl to, kad kraštovaizdžio požymių siauras aiškinimas, neįtraukiant žmogaus veiklos rezultatų, prieštarautų valstybių narių turimai diskrecijai apibrėžti minimalius GAAB reikalavimus.

38 Laikinas kraštovaizdžio požymių sunaikinimas, atrodo, įmanomas tam tikromis sąlygomis, pagrindinėje byloje nagrinėjamų kelių atveju savaime nepakenktų jų pastovumui. Iš tikrųjų gamtos elementai, kaip antai augmenija ar vandens telkiniai, gali patirti sezoninius poveikius, tačiau dėl to nenustoja būti kraštovaizdžio dalis. Ši išvada juo labiau taikoma minėtiems keliams, nes iš Anglijos reglamento priedo 28 punkto 1 dalies matyti, jog jei ūkininkas leistinu būdu suardė matomo pėsčiųjų tako ar tako galvijams varyti paviršių, jis privalo per nacionalinės teisės aktuose nustatytą atitinkamą terminą jį atstatyti.

39 Taigi reikia išnagrinėti, kiek pareiga prižiūrėti tokius kelius gali būti laikoma Reglamento Nr. 1728/2003 IV priede įtvirtintos normos, įpareigojančios išsaugoti kraštovaizdžio požymius, taikymo priemone.

40 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad minėta norma gali turėti dvigubą aplinkosaugos aspektą.

41 Pirma, kraštovaizdžio požymiai yra fiziniai aplinkos komponentai. Šiuo aspektu reikalavimai išsaugoti šiuos požymius turi prisidėti prie jų, kaip fizinių komponentų, apsaugos.

42 Priežiūros pareigos gali padėti išsaugoti tokius kelius kaip fizinius aplinkos komponentus.

43 Antra, Reglamento Nr. 1728/2003 IV priede įtvirtintos normos dėl kraštovaizdžio požymių išsaugojimo šiame priede siejamos su tema „Minimalus naudojimo lygis: užtikrinti minimalų naudojimo lygį ir išvengti buveinių savybių pablogėjimo“. Iš to matyti, kad iš šių normų išplaukiančia pareiga gali būti siekiama aplinkosaugos tikslo išvengti buveinių savybių pablogėjimo, nesant būtinybės, kaip savo pastabose pabrėžia Jungtinės Karalystės vyriausybė, kad tokį pat tikslą turėtų ir nacionalinės priemonės, skirtos išsaugoti kraštovaizdžio požymius ir užtikrinti minimalų naudojimo lygį.

44 Taigi, kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taip pat generalinė advokatė savo išvados 80 punkte, keliai, kaip antai numatyti pagrindinėje byloje ginčijamose nuostatose, gali prisidėti prie natūralių buveinių apsaugos.

45 Tokiu atveju su minėtų kelių išsaugojimu susiję reikalavimai turi padėti išvengti buveinių savybių pablogėjimo. Matyti, kad pareigos, išplaukiančios iš pagrindinėje byloje ginčijamų nuostatų tikslo užtikrinti viešo naudojimosi keliais įgyvendinimą, gali prie to prisidėti.

46 Atsižvelgiant į visa tai, kas pirmiau išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad valstybė narė gali į Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnyje ir IV priede numatytus

GAAB standartus įtraukti reikalavimus dėl matomų kelių, kuriems nustatyti viešojo naudojimosi servitutai, priežiūros, jei šie reikalavimai padeda išsaugoti šiuos kelius kaip kraštovaizdžio požymius ar prireikus išvengti buveinių savybių pablogėjimo.

Dėl antrojo klausimo

47 Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar tuo atveju, kai valstybės narės konstitucinėje santvarkoje regionų valdžios institucijoms yra numatyti įgaliojimai leisti teisės aktus, vien tai, kad šios institucijos įtvirtina skirtingus GAAB standartus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnį ir IV priedą, yra Bendrijos teisei prieštaraujanti diskriminacija.

48 Pirmiausia reikia pažymėti, kad patikėdamas valstybėms narėms užduotį nustatyti minimalius GAAB reikalavimus Bendrijos teisės aktų leidėjas suteikė joms galimybę atsižvelgti į jų teritorijose esančius regioninius skirtumus.

49 Primintina, kad kai Sutarties ar reglamentų nuostatomis valstybėms narėms suteikiami įgaliojimai ar nustatomos pareigos Bendrijos teisės taikymo tikslu, atsakymas į klausimą, kaip valstybės narės gali patikėti šių įgaliojimų įgyvendinimą ir pareigų vykdymą konkrečioms savo vidaus institucijoms, priklauso tik nuo kiekvienos valstybės narės konstitucinės santvarkos (1971 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *International Fruit Company ir kt.*, 51/71–54/71, Rink. p. 1107, 4 punktas).

50 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką kiekviena valstybė narė gali laisvai paskirstyti kompetenciją savo viduje ir įgyvendinti Bendrijos teisės aktus, kurie nėra tiesiogiai

taikomi, regionų ar vietos valdžios institucijų priimtomis priemonėmis, su sąlyga, kad šis kompetencijos paskirstymas leidžia tinkamai įgyvendinti konkrečius Bendrijos teisės aktus (žr. 1992 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Hansa Fleisch Ernst Mundt*, C-156/91, Rink. p. I-5567, 23 punktą).

51 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad jei reglamento tekstas įgalioja valstybę narę imtis taikymo priemonių, šių įgaliojimų įgyvendinimo būdus reglamentuoja konkrečios valstybės narės viešoji teisė (žr. 1979 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Eridania-Zuccherifici nazionali ir Società italiana per l'industria degli zuccheri*, 230/78, Rink. p. 2749, 34 punktą bei 2002 m. birželio 20 d. Sprendimo *Mulligan ir kt.*, C-313/99, Rink. p. I-5719, 48 punktą).

52 Beje, Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnio 1 dalyje aiškiai pripažįstama valstybių narių galimybė, kiek tai yra įmanoma pagal jų konstitucinę santvarką ar viešąją teisę, leisti regionų ar vietos valdžios institucijoms įgyvendinti Bendrijos teisės aktus. Minėtoje nuostatoje faktiškai nurodyta, kad „valstybės narės nacionaliniu ar regioniniu lygiu nustato būtiniausius GAAB reikalavimus, paremtus IV priede išdėstyta sistema".

53 Taigi, atsižvelgiant į valstybės narės turimą laisvę perduoti regionų valdžios institucijoms kompetenciją nustatyti minimalius GAAB reikalavimus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnio 1 dalį, šių institucijų konkretiems regionams nustatytos taisyklės gali skirtis ypač dėl to, kad, kaip buvo pažymėta šio sprendimo 26 punkte, nustatydamos šiuos reikalavimus valstybės narės naudojasi diskrecija.

54 Vis dėlto reikia išnagrinėti, ar tokiomis sąlygomis vien skirtumas tarp tos pačios valstybės narės regionų valdžios institucijų priimtų GAAB nustatančių taisyklių yra Bendrijos teisei prieštaraujanti diskriminacija.

55 Šiuo klausimu iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad diskriminacijos draudimas neapima galimų vertinimo skirtumų, vienoje ar kitoje valstybėje narėje galinčių atsirasti dėl skirtingų valstybių narių teisės aktų nevienodumo, jei šie teisės aktai vienodai veikia visus į jų taikymo sritį patenkančius asmenis (šiuo klausimu žr. 1979 m. liepos 3 d. Sprendimo *van Dam ir kt.*, 185/78–204/78, Rink. p. 2345, 10 punktą; 1996 m. vasario 1 d. Sprendimo *Perfili*, C-177/94, Rink. p. I-161, 17 punktą bei 2005 m. liepos 12 d. Sprendimo *Schempp*, C-403/03, Rink. p. I-6421, 34 punktą).

56 Dėl ankstesniame punkte minėtos paskutinės sąlygos reikia pažymėti, kad sujungtose bylose, kur priimtas 1986 m. lapkričio 25 d. Sprendimas *Klensch ir kt.* (201/85 ir 202/85, Rink. p. 3477), kuriuo remiasi ieškovas pagrindinėje byloje, kaip tik buvo nagrinėjamas klausimas dėl nevienodo valstybės narės gamintojų vertinimo, sukelto juos veikiančia šios valstybės narės priimta įsipareigojimo Bendrijai įgyvendinimo priemone. Būtent tokiame kontekste Teisingumo Teismas minėto sprendimo 11 punkte padarė išvadą, kad, esant galimybei rinktis tarp kelių konkretaus Bendrijos teisės akto įgyvendinimo metodų, valstybės narės negali pasirinkti varianto, kurio taikymas jų teritorijoje tiesiogiai ar netiesiogiai lemtų suinteresuotųjų gamintojų diskriminaciją EEB 40 straipsnio 3 dalies (dabar – EB 34 straipsnio 2 dalis) prasme.

57 Tuo atveju, kai būtent valstybės narės regionų valdžios institucijos, kaip pagrindinėje byloje, turi kompetenciją nustatyti minimalius GAAB reikalavimus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnį ir IV priedą, šių skirtingų institucijų numatytų priemonių galimi skirtumai vien dėl šios aplinkybės nebus diskriminacija. Kaip matyti iš šio sprendimo 50 punkto, šios priemonės turi atitikti minėtu reglamentu suinteresuotajai valstybei narei nustatytas pareigas.

58 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad tuo atveju, kai valstybės narės konstitucinėje santvarkoje regionų valdžios institucijoms yra numatyti įgaliojimai leisti teisės aktus, vien tai, kad šios institucijos įtvirtina skirtingus GAAB standartus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnį ir IV priedą, nėra Bendrijos teisei prieštaraujanti diskriminacija.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

59 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **Valstybė narė gali į 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001, 5 straipsnyje ir IV priede numatytus geros agrarinės ir aplinkosauginės būklės standartus įtraukti reikalavimus dėl matomų kelių, kuriems nustatyti viešojo naudojimosi servitutai, priežiūros, jei šie reikalavimai padeda išsaugoti šiuos kelius kaip kraštovaizdžio požymius ar prireikus išvengti buveinių savybių pablogėjimo.**

2. **Tuo atveju, kai valstybės narės konstitucinėje santvarkoje regionų valdžios institucijoms yra numatyti įgaliojimai leisti teisės aktus, vien tai, kad šios institucijos įtvirtina skirtingus geros agrarinės ir aplinkosauginės būklės standartus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 5 straipsnį ir IV priedą, nėra Bendrijos teisei prieštaraujanti diskriminacija.**

Parašai.